

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta.

Viite: HE 75/2023 vp

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää huomioinaan seuraavaa.

Koulutustason nostaminen vaatii yliopistojen perusrahoituksen kasvattamista

Suomalaisten osaamis- ja koulutustaso on suhteessa verrokkimaihin laskenut 2000-luvulla dramaattisesti, ja maassamme on OECD-maiden suurin pula korkeakoulutetuista työntekijöistä. Koulutustason nosto on laajasti tunnistettu välttämättömäksi TKI-toiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta.

Samaan aikaan rahoitus suhteutettuna opiskelija- ja tutkintomääriin on korkeakouluissa laskenut pelkästään vuosien 2015–2022 välillä yli 20 prosenttia. Suomen julkinen yliopistorahoitus on ylipäänsä kehittynyt heikommin kuin bruttokansantuote koko viime vuosikymmenen. Rahoitus ei ole seurannut opiskelijamäärien kasvua, ja yliopistojen perustoimintojen rahoituksessa on usean vuoden indeksitarkistusten vaje.

Kaikki lisäykset tulee rahoittaa täysimääräisesti. Jos rahoitus suhteutettuna opiskelija- ja tutkintomääriin laskee, johtaa tämä vääjämättä koulutuksen laadun laskuun.

Opintotuen tulisi mahdollistaa täysipäiväinen opiskelu

Hallituksen esityksen mukaan mm. opintotukilain mukaista opintorahaa ja opintorahan huoltajakorotusta ei tarkistettaisi kansaneläkeindeksimuutosta vastaavasti.

Hallituksen esittämä indeksin jäädyttämisen aikaan saama korkeintaan 10,2% leikkaus on nykyisissä inflaation oloissa merkittävä. Yhdistettynä yleisen asumistuen muutoksiin ja indeksin jäädyttämiseen vaikutus opiskelijan käytettävissä oleviin tuloihin vuodessa on suuri. Muutos koskettaa hyvin suurta joukkoa korkeakouluopiskelijoista, koska heistä suurin osa on opintotuen saajia. Opintotuesta jäädytysten vaikutus olisi euromääräisesti suurin itsenäisesti asuvalla 18 vuotta täyttäneellä opiskelijalla, jotka useimmiten ovat juuri korkeakouluopiskelijoita.

Unifi pitää kuitenkin hyvänä sitä, että hallitus on varannut määrärahan huoltajakorotuksen kehittämiseen. Tämä mahdollistaa huoltajakorotukseen tasokorotuksen, joka osaltaan kompensoi indeksitarkistuksen jäädytyksen vaikutuksia. Korkeakouluopiskelijoista perheellisiä on 20 prosenttia ja heidän toimeentulonsa on usein hyvin niukkaa verrattuna muihin perheellisiin.

Opintotuen tulee mahdollistaa täysipäiväinen opiskelu ja se, että opiskelijat voivat keskittyä opintoihinsa ja valmistua ajallaan. Unifi katsoo, että opintotuen taso ja kannustimet on mitoitettava tämän tavoitteen mukaisesti. Opiskelijoiden kasvavat huolet toimeentulostaan ja lisääntyvä työssäkäynti voivat vaikuttaa opintojen etenemiseen ja aiheuttaa kasvavaa kuormitusta. Hallitusohjelmaan kirjattu opintotuen kokonaisuudistuksen käynnistäminen lienee perusteltua ja tarpeellista.

Nykyinen opintotuki on sekä tasoltaan matala että kestoaltaan niukka päätoimisen opiskelun tukemiseen. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla elinkustannukset ovat niin korkeat, että opiskelijoiden on lähes välttämätöntä käydä opintojen ohessa työssä rahoittaakseen asumis- ja elinkustannukset.

Opintolainan valtiontakauksen korotus

Lisäksi Unifi haluaa tuoda esiin opintotuen kokonaismäärän osalta sen, että perustutkinto-opiskelijoiden on otettava opintolainaa opintojen kustantamiseen, jollei ole muita tuloja. Myös lainan lisäksi voi olla tarpeen hankkia lisätuloja opiskelun ohella työskentelemällä. Hallituksen kaavailema opintolainan valtiontakauksen nostaminen 650 eurosta 850 euroon voi lisätä opiskelijan käytettävissä olevia tuloja indeksijäädytyksistä huolimatta, mutta samalla kasvattaa opiskelijan lainataakkaa.

Opiskelijat ovat ainoa ryhmä, joita velvoitetaan velanottoon elinkustannusten huolehtimiseksi ja opintolainakanta ja keskimääräiset opintolainat ovat kasvaneet voimakkaasti.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Jukka Kola
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja